

Uchwała z dnia 11 sierpnia 1994 r.

II UZP 19/94

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel, Sędziowie SN: Stefania Szymańska (sprawozdawca), Andrzej Wróbel,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Iwony Kaszczyszyn, w sprawie z wniosku Zakładu Naprawczego Mechanizacji Rolnictwa w B. "w likwidacji" przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w Ch. o ustalenie nieistnienia obowiązku zwrotu zasiłków rodzinnych, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 11 sierpnia 1994 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w Lublinie postanowieniem z dnia 15 kwietnia 1994 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

"Czy likwidator przedsiębiorstwa państwowego ustanowiony przez organ założycielski w trybie przewidzianym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 170 z późn. zm.) jest pracownikiem w rozumieniu art. 2 k.p., a jeżeli tak, to czy przez ustanowienie go likwidatorem stał się pracownikiem likwidowanego przedsiębiorstwa, czy też organu, który zarządził likwidację przedsiębiorstwa i wyznaczył go likwidatorem?"

p o d j ą ł   następującą uchwałę:

Likwidator przedsiębiorstwa państwowego ustanowiony przez organ założycielski na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 170 ze zm.), z którym zawarto umowę o pracę, jest pracownikiem tego organu.

U z a s a d n i e

Przedstawione zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego sprawy:

Pismem z dnia 30 czerwca 1992 r. Wojewoda Ch. powołał Witolda L. na likwidatora Zakładu Naprawczego Mechanizacji Rolnictwa w B. z dniem 1 lipca 1992

r. i jednocześnie zaznaczył, że warunki pracy i płacy zostaną określone w umowie o pracę zawartej na czas określony.

W piśmie z dnia 7 lipca 1992 r. Wojewoda Ch. stwierdził, że zatrudnia Witolda L. na stanowisku likwidatora na czas określony, tj. na czas trwania procesu likwidacji w pełnym wymiarze czasu pracy z wynagrodzeniem miesięcznym w kwocie 6.000.000 zł, podlegającym opodatkowaniu według obowiązujących przepisów. Na piśmie tym znajduje się oświadczenie Witolda L., iż po zapoznaniu się z treścią umowy przyjmuje proponowane warunki pracy i wynagrodzenia (k. 25 akt sądowych).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ch. decyzją z 6 maja 1993 r. zobowiązał likwidowane Zakłady do zwrotu kwoty 6.012.000 zł tytułem wypłaconych Witoldowi L. zasiłków rodzinnych, uznając, że likwidator nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu, gdyż wyznaczenie na likwidatora ma charakter administracyjno-prawny, w związku z czym Witold Lipiec nie był pracownikiem.

Wyrokiem z dnia 29 listopada 1993 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie oddalił odwołanie Zakładu Naprawczego Mechanizacji Rolnictwa w B. w likwidacji od powyższej decyzji. Sąd podzielił stanowisko organu rentowego, że z przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 170 ze zm.) wynika, iż stosunek łączący likwidatora z organem założycielskim ma cechy stosunku administracyjno - prawnego oraz, że umowa o pracę nie została zawarta. W związku z tym likwidator nie był pracownikiem i brak było podstaw do objęcia go ubezpieczeniem społecznym oraz do wypłacania mu zasiłków rodzinnych - stosownie do § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 10 kwietnia 1989 r. w sprawie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz. U. Nr 23, poz. 125 ze zm.). W tych warunkach - zdaniem Sądu - decyzja nakazująca zwrot wypłaconych zasiłków na rzecz ZUS-u okazała się uzasadniona.

Sąd Apelacyjny w Lublinie rozpoznając rewizję Zakładów Naprawczych powziął wątpliwość co do statusu prawnego likwidatora, a mianowicie, czy przez jego "wyznaczenie" należy rozumieć zawarcie z nim umowy o pracę, czy też innej umowy cywilnej np. umowy zlecenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odpowiedzi na przedstawione zagadnienie prawne należy poszukiwać w przepisach ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 18, poz. 80 ze zm.) oraz w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 170 ze zm.).

W myśl art. 19 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy oraz § 45 pkt 2 wyżej wymienionego rozporządzenia decyzję o likwidacji przedsiębiorstwa podejmuje organ założycielski, przy czym zarządzenie o jego likwidacji powinno zawierać, m.in., wyznaczenie likwidatora. Przepisy te wprawdzie nie przewidują jaki jest status prawny likwidatora, ale rozporządzenie to stwierdza, że zarządza on mieniem likwidowanego przedsiębiorstwa, wykonując prawa i obowiązki dyrektora w zakresie niezbędnym do zakończenia działalności likwidowanej jednostki (§ 48). Obowiązki te określone zostały w szczególności w § 49 rozporządzenia i są one w pewnym stopniu zbieżne z obowiązkami pracowniczymi kierownika jednostki z tym, że głównie polegają na czynnościach zmierzających do zakończenia działalności i wykreślenia przedsiębiorstwa z rejestru.

Z przepisu tego nie można wyprowadzić ogólnego wniosku, iż w każdej sytuacji wyznaczenie likwidatora przedsiębiorstwa jest równoznaczne z nawiązaniem stosunku pracy, ale także brak jest podstawy do twierdzenia, że stosunek taki nie może wystąpić. Wprawdzie stosunek prawny łączący organ założycielski i likwidatora wykazuje cechy nadrzędności organu założycielskiego i podległości likwidatora, to jednak nie może to przesądzać o występowaniu pomiędzy tymi podmiotami tylko stosunku administracyjno - prawnego. Jednym z istotnych elementów umowy o pracę bowiem jest także podporządkowanie pracownika pracodawcy.

Należy podkreślić, że Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej w piśmie z dnia 11 marca 1993 r., znak U-510-28/93, (którego kserokopia znajduje się w aktach sprawy), uznało za możliwe objęcie likwidatora ubezpieczeniem społecznym wówczas, gdy ma on zawartą umowę o pracę lub umowę innego rodzaju skutkującą obowiązkami ubezpieczenia.

W piśmie tym podano także, iż opracowywana forma umowy z likwidatorem zbliżona jest do umowy o pracę, co umożliwi objęcie likwidatora ubezpieczeniem społecznym oraz, że istnieje tendencja, aby ubezpieczeniem objąć wszystkie grupy osiągające dochody, niezależnie od podstawy prawnej ich osiągania. Z uwagi jednak na długotrwały proces legislacyjny, jaki towarzyszy uchwalaniu ustawy, nie można oczekiwać, aby pożądane zmiany nastąpiły w najbliższym czasie.

Zbliżone stanowisko zajął także Zakład Ubezpieczeń Społecznych w W. w piśmie procesowym z dnia 7 lipca 1994 r.

Nie jest możliwe udzielenie jednoznacznej odpowiedzi na pierwszą część przedstawionego zagadnienia prawnego, ponieważ ocena stosunku łączącego organ założycielski i likwidatora może być różna w zależności od ustaleń faktycznych w konkretnej sprawie. Jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że w stosunku tym występują istotne elementy umowy o pracę (jak to, przykładowo, ma miejsce w niniejszej sprawie), to mamy do czynienia ze stosunkiem pracy w rozumieniu art. 2 k.p.

Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy także w wyroku z 15 marca 1994 r. - II UR 2/94 (OSNAPiUS 1994 Nr 2 poz. 31). W wyroku tym Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że wyznaczenie likwidatora przedsiębiorstwa państwowego na mocy § 45 pkt 2 i § 48 wyżej wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów z 30 listopada 1981 r. nie oznacza automatycznego nawiązania z nim stosunku pracy na podstawie powołania (art. 2 i 68 k.p.). Ocena charakteru prawnego wykonywanej przez likwidatora pracy zależy bowiem od okoliczności sprawy.

Nie jest wykluczone, że organ założycielski i likwidator mogą zawrzeć umowę cywilną, np. umowę zlecenia.

Odpowiadając na drugą część pytania Sąd Najwyższy zajmuje stanowisko, że likwidator przedsiębiorstwa państwowego ustanowiony przez organ założycielski, z którym ten organ następnie zawarł umowę o pracę, jest pracownikiem tego organu. Za takim stanowiskiem przemawia to, iż likwidację przedsiębiorstwa zarządził organ założycielski, że ten organ wyznaczył osobę zainteresowaną likwidatorem określając jej wykonanie konkretnych czynności (zlikwidowanie przedsiębiorstwa) oraz to, że likwidator działa w imieniu organu założycielskiego.

Dlatego, mimo pewnej zbieżności jego obowiązków z obowiązkami pracowniczymi kierownika jednostki, jego pozycja nie jest tożsama z pozycją dyrektora przedsiębiorstwa.

=====